Κ.Π. Καβάφης

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Κ.Π. Καβάφης: *Ποιήματα*

ISBN 978-960-04-5477-2

Επιμέλεια-διόρθωση: Βάσω Παπαχρήστου
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη
Έργο εξωφύλλου: Γιάννης Ψυχοπαίδης
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Ξένια Τρύφων
© *Εκδόσεις Κέδρος Α.Ε., 2024*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.
Γ. Γενναδίου 3
Αθήνα 106 78
τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655
www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr
e-mail: books@kedros.gr

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Κανένας ίσως Έλληνας ποιητής δεν υπήρξε τόσο καλός κριτικός αναγνώστης του έργου του όσο ο Καβάφης (1863-1933). Η φράση «ο Καβάφης είναι ποιητής του μέλλοντος», την οποία διοχέτευε εντέχνως στο ευρύτερο κοινό μέσω του στενού περιβάλλοντος των θαυμαστών του, υπαγορευόταν – είναι φανερό – λιγότερο από ματαιοδοξία και περισσότερο από την επίγνωση ότι θα ερχόταν μια εποχή που η ασύμβατη με τα ποιητικά δεδομένα του καιρού του ποίησή του θα επιβαλλόταν ως μεγάλη ποίηση, όχι μόνο μέσα στο περιορισμένο νεοελληνικό πλαίσιο. Ο Καβάφης γνώριζε ότι ο ποιητικός του λόγος, που με τόσο κόπο και με τόση τέχνη είχε διαπλάσει μέσα από την αναχώνευση ποικίλων στοιχείων των ποιητικών τεχνοτροπιών του δέκατου ένατου αιώνα και της αρχαίας ελληνικής εποχής, θα γινόταν, παρά την ιδιοτυπία του, όχι μόνο δεκτός στον ποιητικό κανόνα, αλλά και θα διαμόρφωνε τον κανόνα περισσότερο απ' όσο συνήθως τον διαμορφώνει ένα έργο που έρχεται να προστεθεί σ' αυτόν.

Αυτά σκέφτεται κανείς όταν παρατηρεί το μέγεθος της διεθνούς απήχησης του Καβάφη σήμερα. Βιβλία για την ποίησή του τυπώνονται σε διάφορες γλώσσες· διεθνή συνέδρια διοργανώνονται· μελέτες για το έργο του δημοσιεύονται σε ξένα περιοδικά· τα ποιήματά του παρέχουν θεματικό και υφολογικό υλικό σε έργα μειζόνων ποιητών· και διδάσκονται σε Τμήματα όχι μόνο Νεοελληνικών Σπουδών αλλά και Συγκριτικής Φιλολογίας των ξένων πανεπιστημίων.

Η σημερινή απήχηση της καβαφικής ποίησης, τόσο στους Έλληνες όσο και στους ξένους αναγνώστες της, αποκτά τις διαστάσεις φαινομένου, όταν σκεφτούμε ότι ο Καβάφης, που είναι ένας χρονικά παλαιός ποιητής, δεν διαβάζεται ως ένας ποιητής που είχε ξεχαστεί και που ανακαλύπτεται εκ νέου. Ως προς τους Έλληνες, η μελέτη της αναγνωστικής του τύχης δείχνει ότι η γοητεία της ποίησής του, από την εποχή του θανάτου του (1933) έως τις μέρες μας, παρουσιάζει μιαν ανοδική πορεία, και ότι ο Καβάφης διαβάζεται και σήμερα – για την ακρίβεια, σήμερα διαβάζεται περισσότερο – με την αμε-

σότητα με την οποία διαβάζεται ένας σύγχρονος ποιητής. Το ίδιο θα λέγαμε και για την απήχησή του στους ξένους αναγνώστες, η οποία, στο επίπεδο του ευρύτερου κοινού, γίνεται αισθητή από τη δεκαετία του 1960 και εξής, όταν τα ποιήματα του καβαφικού κανόνα (ή τα περισσότερα από αυτά) έχουν πλέον μεταφραστεί στις μείζονες δυτικές γλώσσες. Ο ποιητής που γράφει τα ποιήματά του στο τέλος του δέκατου ένατου αιώνα και στις αρχές του εικοστού διαβάζεται ως ποιητής – και μάλιστα χαρακτηριστικός – του τέλους του εικοστού και των αρχών του εικοστού πρώτου αιώνα.

Ο Καβάφης έγραψε και δημοσίευσε πολύ περισσότερα ποιήματα από τα 154 της πρώτης συγκεντρωτικής έκδοσής τους (1935), τα οποία εξέφραζαν την εκδοτική του βούληση. Το ανά χείρας βιβλίο εκτός από τα 154 περιλαμβάνει, σε Παράρτημα, και δεκατρία από τα λεγόμενα «κρυμμένα» ποιήματά του, που βρέθηκαν στο Αρχείο του και σε χαρτιά φίλων και συγγενών, τα οποία, για διάφορους λόγους, ο Καβάφης δεν αποφάσιζε να δημοσιεύσει και που η ποιότητά τους κρίθηκε ότι δεν υστερεί έναντι των ποιημάτων τού καβαφικού κανόνος.

Φιλολογική βάση της παρούσας έκδοσης αποτέλεσε η θεμελιώδης εκδοτική εργασία του Γ. Π. Σαββίδη, στην οποία κυρίως στηρίζονται σήμερα οι καβαφικές σπουδές. Τα ποιήματα παρατίθενται κατά τη χρονική ακολουθία τής πρώτης δημοσίευσής τους στην οριστική τους μορφή – τα του Παραρτήματος κατά τη χρονολογία της σύνθεσής τους – με το μονοτονικό σύστημα.

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΕΙΧΗ

Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ
μεγάλα κ᾽ υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη.

Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.
Άλλο δεν σκέπτομαι: τον νουν μου τρώγει αυτή η τύχη·

διότι πράγματα πολλά έξω να κάμω είχον.
Α όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να μην προσέξω.

Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ᾽ έκλεισαν από τον κόσμον έξω.

[1897]

ΤΑ ΑΛΟΓΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΩΣ

Τον Πάτροκλο σαν είδαν σκοτωμένο,
που ήταν τόσο ανδρείος, και δυνατός, και νέος,
άρχισαν τ᾽ άλογα να κλαίνε του Αχιλλέως·
η φύσις των η αθάνατη αγανακτούσε
για του θανάτου αυτό το έργον που θωρούσε.
Τίναζαν τα κεφάλια των και τες μακρυές χαίτες κουνούσαν,
την γη χτυπούσαν με τα πόδια, και θρηνούσαν
τον Πάτροκλο που ενοιώθανε άψυχο — αφανισμένο —
μια σάρκα τώρα ποταπή — το πνεύμα του χαμένο —
ανυπεράσπιστο — χωρίς πνοή —
εις το μεγάλο Τίποτε επιστραμένο απ᾽ την ζωή.

Τα δάκρυα είδε ο Ζευς των αθανάτων
αλόγων και λυπήθη. «Στου Πηλέως τον γάμο»
είπε «δεν έπρεπ᾽ έτσι άσκεπτα να κάμω·
καλλίτερα να μην σας δίναμε, άλογά μου
δυστυχισμένα! Τι γυρεύατ᾽ εκεί χάμου
στην άθλια ανθρωπότητα που είναι το παίγνιον της μοίρας.
Σεις που ουδέ ο θάνατος φυλάγει, ουδέ το γήρας
πρόσκαιρες συμφορές σας τυραννούν. Στα βάσανά των
σας έμπλεξαν οι άνθρωποι.» — Όμως τα δάκρυά των
για του θανάτου την παντοτινή
την συμφοράν εχύνανε τα δυο τα ζώα τα ευγενή.

[1897]

ΕΝΑΣ ΓΕΡΟΣ

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθετ᾽ ένας γέρος·
με μιαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες στων άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κ᾽ εμορφιά.

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυττάζει.
Κ᾽ εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθες. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πώς τον εγέλα·
και πώς την εμπιστεύονταν πάντα — τι τρέλλα! —
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ᾽ ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.

....Μα απ᾽ το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στου καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

[1897]

ΔΕΗΣΙΣ

Η θάλασσα στα βάθη της πήρ᾽ έναν ναύτη.—
Η μάνα του, ανήξερη, πηαίνει κι ανάφτει

στην Παναγία μπροστά ένα υψηλό κερί
για να επιστρέψει γρήγορα και να ᾽ν᾽ καλοί καιροί —

και όλο προς τον άνεμο στήνει τ᾽ αυτί.
Αλλά ενώ προσεύχεται και δέεται αυτή,

η εικών ακούει, σοβαρή και λυπημένη,
ξεύροντας πως δεν θά ᾽λθει πια ο υιός που περιμένει.

[1898]

ΚΕΡΙΑ

Του μέλλοντος η μέρες στέκοντ' εμπροστά μας
σα μια σειρά κεράκια αναμένα —
χρυσά, ζεστά, και ζωηρά κεράκια.

Η περασμένες μέρες πίσω μένουν,
μια θλιβερή γραμμή κεριών σβυσμένων·
τα πιο κοντά βγάζουν καπνόν ακόμη,
κρύα κεριά, λυωμένα, και κυρτά.

Δεν θέλω να τα βλέπω· με λυπεί η μορφή των,
και με λυπεί το πρώτο φως των να θυμούμαι.
Εμπρός κυττάζω τ' αναμένα μου κεριά.

Δεν θέλω να γυρίσω να μη διω και φρίξω
τι γρήγορα που η σκοτεινή γραμμή μακραίνει,
τι γρήγορα που τα σβυστά κεριά πληθαίνουν.

[1899]

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ

Εις τον Θεόκριτο παραπονιούνταν
μια μέρα ο νέος ποιητής Ευμένης·
«Τώρα δυο χρόνια πέρασαν που γράφω
κ' ένα ειδύλλιο έκαμα μονάχα.
Το μόνον άρτιόν μου έργον είναι.
Αλλοίμονον, είν' υψηλή το βλέπω,
πολύ υψηλή της Ποιήσεως η σκάλα·
κι απ' το σκαλί το πρώτο εδώ που είμαι,
ποτέ δεν θ' ανεβώ ο δυστυχισμένος.»
Είπ' ο Θεόκριτος· «Αυτά τα λόγια
ανάρμοστα και βλασφημίες είναι.
Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο, πρέπει
να 'σαι υπερήφανος κ' ευτυχισμένος.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.
Κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ από τον κοινό τον κόσμο απέχει.
Εις το σκαλί για να πατήσεις τούτο
πρέπει με το δικαίωμά σου να 'σαι
πολίτης εις των ιδεών την πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι εκείνην είναι
και σπάνιο να σε πολιτογραφήσουν.
Στην αγορά της βρίσκεις Νομοθέτας
που δεν γελά κανένας τυχοδιώκτης.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι·
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.»

[1899]

ΔΙΑΚΟΠΗ

Το έργον των θεών διακόπτομεν εμείς,
τα βιαστικά κι άπειρα όντα της στιγμής.
Στης Ελευσίνος και στης Φθίας τα παλάτια
η Δήμητρα κ' η Θέτις αρχινούν έργα καλά
μες σε μεγάλες φλόγες και βαθύν καπνόν. Αλλά
πάντοτε ορμά η Μετάνειρα από τα δωμάτια
του βασιλέως, ξέπλεγη και τρομαγμένη,
και πάντοτε ο Πηλεύς φοβάται κ' επεμβαίνει.

[1901]

CHE FECE.... IL GRAN RIFIUTO

Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα
που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο το Όχι
να πούνε. Φανερώνεται αμέσως όποιος το ’χει
έτοιμο μέσα του το Ναι, και λέγοντάς το πέρα

πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησί του.
Ο αρνηθείς δεν μετανοιώνει. Αν ρωτιούνταν πάλι,
όχι θα ξαναέλεγε. Κι όμως τον καταβάλλει
εκείνο τ’ όχι — το σωστό — εις όλην την ζωή του.

[1901]

Η ΨΥΧΕΣ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ

Μες στα παληά τα σώματά των τα φθαρμένα
κάθονται των γερόντων η ψυχές.
Τι θλιβερές που είναι η πτωχές
και πώς βαρυούνται την ζωή την άθλια που τραβούνε.
Πώς τρέμουν μην την χάσουνε και πώς την αγαπούνε
η σαστισμένες κι αντιφατικές
ψυχές, που κάθονται — κωμικοτραγικές —
μες στα παληά των τα πετσιά τ᾽ αφανισμένα.

[1901]

ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ

Τιμή σ' εκείνους όπου στην ζωή των
ώρισαν και φυλάγουν Θερμοπύλες.
Ποτέ από το χρέος μη κινούντες·
δίκαιοι κ' ίσιοι σ' όλες των τες πράξεις,
αλλά με λύπη κιόλας κ' ευσπλαχνία·
γενναίοι οσάκις είναι πλούσιοι, κι όταν
είναι πτωχοί, πάλ' εις μικρόν γενναίοι,
πάλι συντρέχοντες όσο μπορούνε·
πάντοτε την αλήθεια ομιλούντες,
πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους.

Και περισσότερη τιμή τούς πρέπει
όταν προβλέπουν (και πολλοί προβλέπουν)
πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κ' οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.

[1903]

ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑ

Σ' αυτές τες σκοτεινές κάμαρες, που περνώ
μέρες βαρυές, επάνω κάτω τριγυρνώ
για νά βρω τα παράθυρα. — Όταν ανοίξει
ένα παράθυρο θα 'ναι παρηγορία. —
Μα τα παράθυρα δεν βρίσκονται, ή δεν μπορώ
να τά βρω. Και καλλίτερα ίσως να μην τα βρω.
Ίσως το φως θα 'ναι μια νέα τυραννία.
Ποιος ξέρει τι καινούρια πράγματα θα δείξει.

[1903]